

SAVAŞ FOTOĞRAFÇISI

Çev:Jale Işık AYGÜN*

War Photographer

Der unten stehende Text, in dem die zerstörende Kraft des Krieges mit den Augen des War- Fotografers James Nachtwey im Dokumentarfilm von Christian Frei dargestellt wird, ist, um den sinnlosen Krieg gegen Iraq zu protestieren, übersetzt worden.

Christian Frei imzalı belgesel film, savaş fotoğrafçısı James Nachtwey'i tanıtıyor.

İsviçreli belgesel film yapımcısı ve "Savaş Fotoğrafçısı" filminin rejisörü Christian Frei, filmini bazı dip notlarla da desteklemiş. Rejisör bu dip notlarda Temmuz 1999'da Kosova'da yaşadıklarından söz ediyor:

"Beni ve de yaşamımı derinden etkileyen, burada bire bir aktaramayacağım -aktarmak istemediğim- izlenimler." Asıl sorun da zaten bu: Böyle bir durumda insan ne söyleyebilir ya da neyi gösterebilir ki? Savaş fotoğrafçısından çok savaş karşıtı olarak tanınan Amerikalı foto muhabir James Nachtwey bu soruları kendisini konu alan bu filmde yine kendince yanıtlıyor: Her şeyi

Nachtwey, fotoğraf makinesini ölmek üzere olan bir insanın yüzüne doğrultamadıktan sonra dünyadaki savaş bölgelerine gitmesinin bir anlamı olmayacağını ifade ediyor.

*Öğr.Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

Günümüzün belki de en iyi fotoğrafçılarından biri kabul edilen Nachtwey yirmi yılı aşkın bir süredir, özellikle de korkunun en yoğun yaşandığı Somali, Ruanda, Kosova, Bosna, Çeçenistan ve Filistin gibi ülkelerde çalışmış.

Aslında dolu gibi yağan mermilere ve her türlü enfeksiyona karşın hayatta kalmayı başarabilmesinden çok yaşadığı onca sıkıntıya rağmen hala kinizme kapılmamış olması büyük bir mucize sayılır.

Rejisör Christian Frei iki yıl boyunca James Nachtwey'e eşlik edip onu çalışırken gözlemlemiştir. Savaş haberciliğinin içerdiği sansasyon hırsına karşın "Savaş Fotoğrafçısı" ağır tempolu ve ölçüfö bir film. Uzun pasajlara eşlik eden, özellikle de Arvo Pärt imzalı müzikler –adeta bir dinsel ayin- filme mistik bir hava kazandırdığı gibi Nachtwey'in sanki bir çağrıya kulak verdiğini kanıtlamak istercesine yarattığı izlenimi de güçlendirmiş.

Nachtwey, fotoğrafın barışı aşıl原因 bir iletişim aracı olduğu, dolayısıyla da açlık çeken insanların, parçalanmış bedenlerin, yas tutan annelerin ve erkeklerin özellikle çekimler sırasında ne denli bir vahşetle karşı karşıya kaldıklarını belgeleyen devasa fotoğraflarının elbet bir gün sorumluları harekete geçireceği inancından asla vazgeçmiyor. Ve sonra da, sanki kendince uyguladığı terapinin bir parçasıymış gibi, sakin bir ses tonuyla, yalnızca savaş dönemlerinde böylesi bir yöntemle çalıştığını, bunun dışında fotoğraf makinesini yanına bile almadığını da ekliyor.

Törel değerleri savunduğunun bilinciyle insanların yaşam alanlarına girip en özel anlarını onlarla paylaşıyor –çünkü o an, o insanların onu kendilerinin sözcüsü olarak gördüklerinden emin olduğu için de rahatça çalışabiliyor. Kurbanları konuşturduğunu söylüyor. Bu çalışmalar sırasında insanlara öylesine dikkatli ve

saygıyla yaklaşıyor ki, yarım metre ötelinde durmasına karşın, sanki hiç kimse varlığını fark etmiyor gibi . Sanki fotoğraf makinesi Nachtwey’i görünmez kılıyor. Oysa fotoğrafçı için makinesi adeta koruyucu bir kalkan.

Christian Frei fotoğraf makinesine geniş açılı bir mikro kamera monte etmiş, böylece izleyiciler o rahatsız edici sekantları Nachtwey’in gözleriyle izleyebiliyor; hatta deklanşöre ritmik bir biçimde saniyelik aralarla nasıl peş peşe bastığını ve çatışma anlarında galeyana gelmiş kalabalıkla birlikte sokaklarda koştururken dahi elini deklanşörden hiç kaldırmadığını da görebiliyor. Acaba bu davranışlar Nachtwey’in tedirginliğinin dışa yansımaları olabilir mi? Ancak Nachtwey duygusallığın her türünden uzak durmaya çalışıyor. O, tüm üzüntüsünü, dehşetini ve saldırganlığını fotoğraflarına yansıtıyor. Belki de öylesi bir cehennemde hayatta kalmayı başarabilmenin tek yolu bu.

Buna karşın onu saçları hep özenle taranmış, tertemiz kıyafetleri içinde bir muhasebeci titizliğiyle film rulolarına dehşeti tarihsel bir sıralamayla kaydederken ya da bir foto laborant gibi her defasında minimal farklılıklarla bir negatiften yeni görüntüler elde ederken görmek ister istemez şaşkınlık yaratıyor. Aslında, Nachtwey’in görüntülediği insanlara duyduğu saygıyı, bu mükemmellik kanıtıyor.

Kaos’un estetiğine takılıp kalmıyor asla; fotoğraflarının gücü, dünyanın görsel olarak da bozulup dağıldığı anın hummalı bir biçimde sunulmasından da kaynaklanmıyor. Nachtwey için önemli olan fotoğraf aracılığıyla yaratılan şok değil, aksine bir duruma bağlantılı olarak yaratılan şoktur.

Özellikle uyum içindeki kompozisyonları insanı adeta fotoğraflara doğru çekiyor. Bu görüntüler silik “actionshot”lar

(anlık çarpıcı haberler) gibi unutulup gitmiyor, cehennemde yaşanmış deneyimler olarak kazanıyor belleklere.

Nachtwey'in fotoğraf sergisinin açılışında konukların içki kadehleri üzerinden bakarken gülümsediklerini görmek nedenli garipse, bir fotoğrafla ilgili öykünün mizanpajı sırasında editörlerin "mükemmel" ya da "harika bir görüntü" dediklerini duymak da bir o kadar korkunç; çünkü kastettikleri bir kamyonetten dökülen cesetlerin yer aldığı görüntüler.

Christian Frei filmde kendi görüşlerine değil de daha çok, Nachtwey ile çalışan kameramanların, televizyon muhabirlerinin, fotoğrafları satın alan editörlerin ve fotoğrafçının yakın arkadaşlarının görüşlerine yer vermiş. Ancak Nachtwey'in çalışırken neler düşündüğünün, bu suskun sessiz insanları nasıl harekete geçirdiğinin sırrını henüz kimse çözebilmiş değil. Nachtwey tüm bu sarsıcı yaşantıların onu yalnızlığa ittiğini de itiraf ediyor.

Frei, sürekli gizemli yalnız gezgin olarak tanımladığı Nachtwey'in bu özelliğini filme yansıtmayı da ihmal etmemiş. Filmin başlangıcında yanan evlerin kesif dumanları arasından görüntüye giren fotoğrafçı, filmin sonunda yarı aydınlık bir mekanın karanlığında gözden kayboluyor. Sanki vicdanlarımızı temsil ediyormuş gibi.

Freddy Langer / Frankfurter Allgemeine Zeitung Kultur Chronik
2002 Sayı 5